ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πέμπτο τμήμα)
της 14ης Ιουλίου 1998 *

Στην υπόθεση C-385/96,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Amtsgericht Aachen (Γερμανία) προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της ποινικής δίκης που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου κατά

Hermann Josef Goerres,

η έκδοση προδικαστικής αποφάσεως ως προς την ερμηνεία του άρθρου 14 της οδηγίας 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή καθώς επίσης και για τη διαφήμισή τους (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 33),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

συγκείμενο από τους C. Gulmann, πρόεδρο τμήματος, J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward (εισηγητή), J.-P. Puissochet και L. Sevón, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: Γ. Κοσμάς
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— η Βελγική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Jan Devadder, διευθυντή της νομικής υπηρεσίας του Υπουργείου Εξωτερικών, Εξωτερικού Εμπορίου και Συνεργασίας για την Ανάπτυξη,

— η Γαλλική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την Catherine de Salins, υποδευθύντρια της διευθύνσεως νομικών υποθέσεων του Υπουργείου Εξωτερικών, και τη Régine Loosli-Surrans, chargé de mission στην ίδια διεύθυνση,

— η Αυστριακή Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από τον Franz Cede, Botschafter στο Ομοσπονδιακό Υπουργείο Εξωτερικών,

— η Σουηδική Κυβέρνηση, εκπροσωπούμενη από την L. Nordling, rättschef στο τμήμα εξωτερικού εμπορίου του Υπουργείου Εξωτερικών,

— η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την Claudia Schmidt, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Goerres, εκπροσωπουμένου από τον Stefan Gehrold, δικηγόρο Dinklage, της Γαλλικής Κυβερνήσεως, εκπροσωπουμένης από τη Régine Loosli-Surrans, και της Επιτροπής, εκπροσωπουμένης από την Claudia Schmidt, κατά τη συνεδρίαση της 10ης Δεκεμβρίου 1997,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 19ης Φεβρουαρίου 1998,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με διάταξη της 6ης Νοεμβρίου 1996, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 28 Νοεμβρίου 1996, το Amtsgericht Aachen υπέβαλε, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, δύο προδικαστικά ερωτήματα ως προς την ερμηνεία του άρθρου 14 της οδηγίας 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή καθώς επίσης και για τη διαφήμισή τους (ΕΕ ειδ. έκδ. 03/024, σ. 33, στο εξής: οδηγία).

2 Τα ερωτήματα αυτά ανέκυψαν στο πλαίσιο ποινικής δίκης που κίνησε ο Oberkreisdirector des Kreises Aachen (διοικητής της διοικητικής περιφέρειας του Aachen, στο εξής: Oberkreisdirector) κατά του Goerres, ο οποίος κατηγορείται ότι διέθετε προς πώληση εντός του καταστήματός του στη Γερμανία διάφορα τρόφιμα που δεν έφεραν επισήμανση στη γερμανική γλώσσα, αλλά μόνο στη γαλλική, στην ιταλική ή στην αγγλική, κατά παράβαση των διατάξεων του άρθρου 3, παράγραφος 3, της Verordnung über die Kennzeichnung von Lebensmitteln (κανονιστική απόφαση περί επισημάνσεως των τροφίμων, στο εξής: LMKV).

Οι διατάξεις του γερμανικού δικαίου

3 Κατά το άρθρο 3, παράγραφος 3, πρώτο εδάφιο, της LMKV, οι ενδείξεις όπως η εμπορική ονομασία, το όνομα ή η επωνυμία και η διεύθυνση του κατασκευαστή, ο κατάλογος των συστατικών ή η ημερομηνία λήξεως «πρέπει να αναγράφονται επί της προσυσκευασίας ή επί ετικέτας που στερεώνεται σ' αυτή σε λίαν εμφανές σημείο, στη γερμανική γλώσσα, κατά τρόπον ώστε να είναι εύκολα

καταληπτές, ευκρινείς, ευανάγνωστες και ανεξίτηλες». Σύμφωνα με το δεύτερο εδάφιο της παραγράφου αυτής, οι ενδείξεις αυτές «μπορούν να αναγράφονται και σε άλλη, εύκολα καταληπτή γλώσσα, όταν κατά τον τρόπο αυτό δεν θίγεται η πληροφόρηση του καταναλωτή».

4 Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 3, παράγραφος 3, της LMKV προστέθηκε το 1992 προκειμένου να καταστήσει δυνατή την επισήμανση «στη γερμανική γλώσσα ή σε άλλη, εύκολα καταληπτή, γλώσσα» (βλ., συναφώς, τις αιτιολογικές σκέψεις της Γερμανικής Κυβερνήσεως σχετικά με την τροποποίηση της LMKV στην Bundesratsdrucksache 563/92, της 14ης Αυγούστου 1992, σ. 11).

Τα πραγματικά περιστατικά της διαφοράς της κύριας δίκης

5 Ο Goerres διατηρεί κατάστημα τροφίμων στο Eschweiler, κοντά στο Aachen. Στις 13 Ιανουαρίου 1995 προσέφερε προς πώληση εντός του καταστήματός του προϊόντα τα οποία δεν έφεραν επισήμανση στη γερμανική γλώσσα αλλά μόνο στη γαλλική, ιταλική ή αγγλική γλώσσα. Επρόκειτο, μεταξύ άλλων, για τα ακόλουθα προϊόντα: Fanta orange, soda au jus d'orange (με επισήμανση στη γαλλική γλώσσα), Corn Flakes (με επισήμανση στην ιταλική και στη γαλλική γλώσσα), I Pelati Di San Marzano — il Vero Gusto del Pomodoro (με επισήμανση στην ιταλική γλώσσα), Pasta sauce with olives and capers (με επισήμανση στην αγγλική γλώσσα).

6 Στις 6 Ιουλίου 1995, ο Oberkreisdirektor επέβαλε στον Goerres πρόστιμο ύψους 2 000 γερμανικών μάρκων (DM) για παράβαση του άρθρου 3, παράγραφος 3, της LMKV.

7 Ο Goerres προσέβαλε την εν λόγω απόφαση ενώπιον του Amtsgericht Aachen. Στηριζόμενος σε γνωμοδότηση του Πανεπιστημίου του Αμβούργου, που καταρτίστηκε στις 14 Ιουλίου 1994 από τον καθηγητή Meinhard Hilf, ισχυρίστηκε ότι

δεν μπορεί να επιβληθεί η χρήση συγκεκριμένης γλώσσας, ότι, σύμφωνα με το άρθρο 14 της οδηγίας, το καθοριστικό κριτήριο είναι κατά πόσον η επισήμανση είναι καταληπτή και ότι, στην περίπτωση των προϊόντων που είναι ευρέως γνωστά στο κοινό, η χρήση ξένης γλώσσας στην επισήμανση δεν θίγει το συμφέρον πληροφορήσεως του καταναλωτή. Πρόσθεσε, άλλωστε, ότι είχε τοποθετήσει εντός του καταστήματός του, στον χώρο στον οποίο βρίσκονταν τα οικεία προϊόντα, πρόσθετες πινακίδες, ταμπέλες ή επισημάνσεις (Zusatzschilder) στις οποίες αναγράφονταν οι απαραίτητες ενδείξεις στη γερμανική γλώσσα.

Οι διατάξεις της οδηγίας

8 Το άρθρο 14, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας ορίζει ότι τα κράτη μέλη απέχουν από το να καθορίζουν, πέρα απ' ό,τι προβλέπεται στα άρθρα 3 έως 11, τους τρόπους σύμφωνα με τους οποίους πρέπει να αναγράφονται οι ενδείξεις που προβλέπονται στο άρθρο 3 και στο άρθρο 4, παράγραφος 2.

9 Κατά το άρθρο 14, δεύτερο εδάφιο, της οδηγίας, «Εντούτοις, τα κράτη μέλη πρέπει να απαγορεύουν το εμπόριο τροφίμων στην επικράτειά τους, αν οι ενδείξεις που προβλέπονται στο άρθρο 3 και στο άρθρο 4, παράγραφος 2, δεν γράφονται σε γλώσσα εύκολα καταληπτή από τους αγοραστές, εκτός αν η πληροφόρηση του αγοραστή εξασφαλίζεται με άλλον τρόπο. Η διάταξη αυτή δεν εμποδίζει την αναγραφή των εν λόγω ενδείξεων σε πολλές γλώσσες.»

10 Το άρθρο 3 της οδηγίας απαριθμεί τις υποχρεωτικές ενδείξεις τις οποίες πρέπει, καταρχήν, να περιλαμβάνει η επισήμανση των τροφίμων, όπως την ονομασία πωλήσεως, τον κατάλογο των συστατικών, την καθαρή ποσότητα, τη χρονολογία της ελάχιστης διατηρησιμότητας, τις ιδιαίτερες συνθήκες διατηρήσεως και χρήσεως, το όνομα ή την εμπορική επωνυμία και τη διεύθυνση του κατασκευαστή ή του συσκευαστή ή του πωλητή, τον τόπο καταγωγής ή προελεύσεως του τροφίμου και οδηγίες χρήσεως στην περίπτωση κατά την οποία η παράλειψή

τους δεν θα επέτρεπε τη σωστή χρήση του τροφίμου. Τα άρθρα 4 έως 14 περιλαμβάνουν ειδικούς κανόνες, ορισμούς ή παρεκκλίσεις από τις υποχρεωτικές ενδείξεις του άρθρου 3.

11 Σύμφωνα με το άρθρο 4, παράγραφος 2, της οδηγίας, οι κοινοτικές διατάξεις μπορούν να προβλέψουν και άλλες υποχρεωτικές ενδείξεις για ορισμένα τρόφιμα.

12 Στις 27 Ιανουαρίου 1997, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν την οδηγία 97/4/ΕΚ, για τροποποίηση της οδηγίας 79/112 (ΕΕ L 43, σ. 21). Με το άρθρο 1 της οδηγίας αυτής καταργήθηκε το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 14 της οδηγίας και αντικαταστάθηκε με το νέο άρθρο 13α, το οποίο επιβάλλει, μεταξύ άλλων, την επισήμανση των τροφίμων σε γλώσσα εύκολα κατανοητή από τον καταναλωτή και παρέχει στα κράτη μέλη την ευχέρεια να επιβάλλουν, τηρώντας τους κανόνες της Συνθήκης, να αναγράφονται οι απαραίτητες ενδείξεις της επισημάνσεως σε μία ή περισσότερες από τις επίσημες γλώσσες της Κοινότητας.

13 Επειδή είχε αμφιβολίες ως προς την ερμηνεία του άρθρου 14 της οδηγίας, το Amtsgericht Aachen αποφάσισε να αναστείλει την ενώπιόν του διαδικασία και να υποβάλει στο Δικαστήριο τα ακόλουθα προδικαστικά ερωτήματα:

«1) Ενεργεί ένας έμπορος σύμφωνα με το άρθρο 14 της οδηγίας 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων καθώς και τη διαφήμισή τους, στην περίπτωση κατά την οποία διαθέτει στο εμπόριο εντός της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας τρόφιμα τα οποία φέρουν επισήμανση στην ιταλική, γαλλική ή αγγλική γλώσσα;

2) Σε περίπτωση αρνητικής απαντήσεως πληροί εν πάση περιπτώσει ο έμπορος τις προϋποθέσεις του άρθρου 14 της οδηγίας 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου όταν, εντός του καταστήματός του, τοποθετεί, στον χώρο όπου εκτίθεται το οικείο προϊόν, μία πρόσθετη ετικέτα (Zusatzschild), η οποία περιλαμβάνει τις απαιτούμενες ενδείξεις στη γερμανική γλώσσα;»

14 Επιβάλλεται να υπομνησθεί εκ προοιμίου ότι, στο πλαίσιο διαδικασίας που έχει κινηθεί δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΚ, το Δικαστήριο δεν έχει αρμοδιότητα για να εφαρμόσει τους κοινοτικούς κανόνες δικαίου σε συγκεκριμένη περίπτωση. Μπορεί, ωστόσο, να παράσχει στο εθνικό δικαστήριο κάθε ερμηνευτικό στοιχείο που αφορά το κοινοτικό δίκαιο και θα μπορούσε να είναι χρήσιμο για την εκτίμηση των αποτελεσμάτων των διατάξεων του εθνικού δικαίου (βλ., μεταξύ άλλων, την απόφαση της 24ης Σεπτεμβρίου 1987, 37/86, Coenen, Συλλογή 1987, σ. 3589, σκέψη 8).

15 Επομένως, ενόψει των στοιχείων του φακέλου της υποθέσεως της κύριας δίκης, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν, με το πρώτο ερώτημά του, αν το άρθρο 14 της οδηγίας απαγορεύει τη θέσπιση εθνικής νομοθεσίας η οποία επιβάλλει τη χρήση ορισμένης γλώσσας για την επισήμανση των τροφίμων, αλλά επιτρέπει επίσης τη χρήση μιας άλλης, εύκολα καταληπτής από το αγοραστικό κοινό, γλώσσας. Ερωτά, στη συνέχεια, με το δεύτερο ερώτημα, αν το γεγονός της τοποθετήσεως εντός του καταστήματος, στον χώρο όπου βρίσκεται το οικείο προϊόν, πρόσθετης πινακίδας (Zusatzschild) που περιλαμβάνει τις απαιτούμενες ενδείξεις σε εύκολα καταληπτή γλώσσα παρέχει τη δυνατότητα εξασφαλίσεως της πληροφορήσεως του καταναλωτή.

Επί του παραδεκτού του ερωτήματος

16 Πρέπει να υπομνησθεί ότι το Δικαστήριο έχει κρίνει, με την απόφαση της 18ης Ιουνίου 1991, C-369/89, Piageme κ.λπ. (Συλλογή 1991, σ. I-2971), ότι το άρθρο 30 της Συνθήκης ΕΟΚ και το άρθρο 14 της οδηγίας απαγορεύουν στις εθνικές νομοθεσίες να επιβάλλουν την αποκλειστική χρήση ορισμένης γλώσσας για την επισήμανση των τροφίμων χωρίς να προβλέπουν τη δυνατότητα χρησιμοποιήσεως μιας άλλης γλώσσας εύκολα καταληπτής από το αγοραστικό κοινό ή τη δυνάτοτητα εξασφαλίσεως της πληροφορήσεως του αγοραστή με άλλα μέσα.

17 Επιπλέον, το Δικαστήριο έχει κρίνει, με την απόφαση της 12ης Οκτωβρίου 1995, C-85/94, Piageme κ.λπ. (Συλλογή 1995, σ. I-2955, στο εξής: απόφαση Piageme II), ότι το άρθρο 14 της οδηγίας απαγορεύει στα κράτη μέλη, ενόψει της υποχρεώ-

σεως χρησιμοποιήσεως γλώσσας εύκολα καταληπτής από τους αγοραστές, να επιβάλλουν τη χρήση της γλώσσας που επικρατεί στην περιοχή στην αγορά της οποίας διατίθεται το προϊόν, έστω και αν δεν αποκλείεται η ταυτόχρονη χρήση και άλλης γλώσσας.

18 Σε αντίθεση προς τις επίμαχες στις υποθέσεις εκείνες ρυθμίσεις, η παρούσα υπόθεση αφορά εθνική νομοθεσία η οποία, καίτοι επιβάλλει τη χρήση ορισμένης γλώσσας για την επισήμανση των τροφίμων, επιτρέπει επίσης, εναλλακτικώς, τη χρησιμοποίηση άλλης γλώσσας εύκολα καταληπτής από το αγοραστικό κοινό. Η νομοθεσία αυτή δεν επιβάλλει αυστηρότερη υποχρέωση από την υποχρέωση της χρήσεως μιας εύκολα καταληπτής γλώσσας.

19 Επομένως, το άρθρο 14 της οδηγίας, όσον αφορά τις γλωσσικές απαιτήσεις, δεν απαγορεύει τη θέσπιση μιας τέτοιας ρυθμίσεως.

20 Επιβάλλεται να υπομνησθεί συναφώς ότι στο εθνικό δικαστήριο εναπόκειται να εκτιμήσει, λαμβανομένων υπόψη όλων των συνθηκών της εκάστοτε περιπτώσεως, τον καταληπτό χαρακτήρα των παρεχομένων στοιχείων. Η εκτίμηση αυτή πρέπει να γίνει για κάθε μία από τις απαιτούμενες από την οδηγία ενδείξεις και πρέπει να λαμβάνει υπόψη το γεγονός ότι η οδηγία προβλέπει τη δυνατότητα αναγραφής των απαιτουμένων ενδείξεων όχι μόνο διά της χρήσεως μιας γλώσσας αλλά και με άλλα μέσα, όπως σχέδια, σύμβολα ή εικονογράμματα (βλ. απόφαση Piageme II, σκέψεις 27 επ.).

21 Λαμβανομένων υπόψη των προεκτεθέντων, στο πρώτο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι το άρθρο 14 της οδηγίας δεν απαγορεύει τη θέσπιση εθνικής νομοθεσίας η οποία επιβάλλει, όσον αφορά τις γλωσσικές απαιτήσεις, τη χρήση ορισμένης γλώσσας για την επισήμανση των τροφίμων, αλλά παρέχει επίσης τη δυνατότητα της χρήσεως, εναλλακτικώς, μιας άλλης γλώσσας, εύκολα καταληπτής από το αγοραστικό κοινό.

Επί του δευτέρου ερωτήματος

22 Με το δεύτερο ερώτημά του, το αιτούν δικαστήριο ερωτά κατ' ουσίαν αν το γεγονός της τοποθετήσεως εντός του καταστήματος, στον χώρο όπου βρίσκεται το οικείο προϊόν, πρόσθετης πινακίδας (Zusatzschild) με τις αναγκαίες ενδείξεις σε εύκολα καταληπτή γλώσσα παρέχει τη δυνατότητα εξασφαλίσεως της πληροφορήσεως του καταναλωτή.

23 Αρκεί να υπομνησθεί συναφώς ότι, με τη σκέψη 26 της αποφάσεως Piageme II, το Δικαστήριο έκρινε ότι η προστασία του καταναλωτή δεν εξασφαλίζεται με μέτρα που δεν αφορούν τις περιλαμβανόμενες στην επισήμανση ενδείξεις, όπως, παραδείγματος χάριν, η παροχή πληροφοριών στο σημείο πωλήσεως του προϊόντος ή στο πλαίσιο μεγάλων εκστρατειών ενημερώσεως.

24 Το Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα αυτό, καθόσον έκρινε ότι ο σκοπός του άρθρου 14 της οδηγίας, ο οποίος συνίσταται στην πληροφόρηση και την προστασία των καταναλωτών, δεν θα επιτυγχανόταν αν οι καταναλωτές δεν μπορούσαν, ανά πάσα στιγμή, να λαμβάνουν γνώση όλων των υποχρεωτικών ενδείξεων που προβλέπει η οδηγία, όχι μόνον κατά τον χρόνο της αγοράς, αλλά και κατά τον χρόνο της καταναλώσεως του προϊόντος. Επιπλέον, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι ο τελικός καταναλωτής δεν είναι αναγκαστικά εκείνος ο οποίος αγόρασε τα τρόφιμα (βλ. απόφαση Piageme II, σκέψεις 23 έως 25).

25 Επομένως, στο δεύτερο ερώτημα πρέπει να δοθεί η απάντηση ότι όλες οι προβλεπόμενες από την οδηγία υποχρεωτικές ενδείξεις της επισημάνσεως πρέπει να αναγράφονται σε γλώσσα εύκολα καταληπτή από τους καταναλωτές του οικείου κράτους ή της οικείας περιοχής, ή με άλλα μέσα, όπως σχέδια, σύμβολα ή εικονογράμματα. Η τοποθέτηση μιας πρόσθετης πινακίδας (Zusatzschild) εντός του καταστήματος στον χώρο όπου βρίσκεται το οικείο προϊόν δεν είναι επαρκές μέτρο για την εξασφάλιση της προστασίας του τελικού καταναωτή.

Επί των δικαστικών εξόδων

26 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν η Βελγική, η Γαλλική, η Αυστριακή και η Σουηδική Κυβέρνηση, καθώς και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, οι οποίες κατέθεσαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η παρούσα διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπίπτοντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πέμπτο τμήμα),

κρίνοντας επί των ερωτημάτων που του υπέβαλε, με διάταξη της 6ης Νοεμβρίου 1996 το Amtsgericht Aachen, αποφαίνεται:

1) Το άρθρο 14 της οδηγίας 79/112/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 1978, περί προσεγγίσεως των νομοθεσιών των κρατών μελών σχετικά με την επισήμανση και την παρουσίαση των τροφίμων που προορίζονται για τον τελικό καταναλωτή καθώς επίσης και για τη διαφήμισή τους, δεν απαγορεύει τη θέσπιση εθνικής νομοθεσίας η οποία επιβάλλει, όσον αφορά τις γλωσσικές απαιτήσεις, τη χρήση ορισμένης γλώσσας για την επισήμανση των τροφίμων, αλλά παρέχει επίσης τη δυνατότητα της χρήσεως, εναλλακτικώς, μιας άλλης γλώσσας, εύκολα καταληπτής από το αγοραστικό κοινό.

2) Όλες οι προβλεπόμενες από την οδηγία 79/112 υποχρεωτικές ενδείξεις της επισημάνσεως πρέπει να αναγράφονται σε γλώσσα εύκολα καταληπτή από τους καταναλωτές του οικείου κράτους ή της οικείας περιοχής, ή με άλλα μέσα, όπως σχέδια, σύμβολα ή εικονογράμματα. Η τοποθέτηση μιας πρόσθετης πινακίδας (Zusatzschild) εντός του καταστήματος στον χώρο όπου

βρίσκεται το οικείο προϊόν δεν είναι επαρκές μέτρο για την εξασφάλιση της προστασίας του τελικού καταναλωτή.

Gulmann Moitinho de Almeida Edward

Puissochet Sevón

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 16 Ιουλίου 1998.

Ο Γραμματέας

R. Grass

Ο Πρόεδρος του πέμπτου τμήματος

C. Gulmann